

Kjak

Heri Mohr

Ein skúlasøga

Fyri mongum árum síðani var ein vísmaður, ið eisini var kennari ella lærari, sum starvið vanliga verður kallað.

Í skúlanum kendi kennarin børnini at kenna mun á óspiltum og spiltum móðurmáli.

Kennarin var ein klókur kennari. Hann kendi nógv fólk, ið vóru einoygd og trongskygd og villleiðandi við ørvitistosi. Nøvnini á hesum málspillarum kendi hann. Hann kundi siga tey í ramsu. Sokratess – seinra s-ið er tað føroyska – villleiddi eisini fólk, men hann varð ikki tikin við í ramsuni.

Kennarin var eisini kringur í sálarfrøði (psykologi). Tey smáu í 4. flokki dugdu øll nøvnini í ramsuni. Hví børnini skuldu duga nøvnini, fingtu tey sjálvandi eisini at vita.

Lærarin lærdi næmingarnar mannagongdina í talvi. Tey vistu, at á talvborðinum vóru tvey herlið hvørt við sínum kongi, frúgv, tveimum riddarum, tveimum bispum, tveimum rókum og 8 finnum. Næmingarnir dugdu at siga skák, skákmát, javnleik (remis og pat), umlop (en passant) og leypa í borg (rokera). Hann greiddi næmingunum frá, at talvið og telving, hendan ediliga heilavenjing fram um allar aðrar, kom úr India til Føroya fyri fleiri túsund árum síðani og ikki úr Danmark (Danmørk á føroyskum máli), sum einoygd og trongskygd fólk vilja vera við.

Í einum fríkorteri segði tann kviki Edmund (elstur í 7. flokki og uppkallaður eftir abbanum, sum varð nevndur í ramsuni), at í næsta talvtíma fór hann ikki at leypa í borg, men á borg, tí nú kundi tað vera nóg mikið við hesum heimagjörda føroyska møsninum. ”Tí,” segði hann, ”um vit nakrantíð fara at fáa eitt føroyskt heimsatlas, verður tað pinadoyð so murrandi fult av nøvnum, sum bert fá úrvald – teirra millum kennarar, ið ikki vita, hvussu navnið H. C. Andersen verður stavað – fara at skilja og at leita í. Hvussu verður endin á øllum hesum hurlivásanum? Eg eri vísur í, at ikki eitt c verður at finna nakrastaðni í einum komandi heimsatlas. Tey fyra c-ini, tað eina w-ið og tað eina x-ið, sum vórðu smoygd inn í ta føroysku orðabókina 1998, og sum útihýsti Zeus, zoologar og onnur neyðug z-nøvn og -orð, verða útraderað í eini komandi, dagfördari føroyskari orðabók. Tí hon skal jú sampakka við einum komandi heimsatlas,” segði Edmund við ein javnaldra, meðan teir yngru næmingarnir spældu í skúlagarðinum.

Dávid Isfeld

Hósvík

Málstríð, ikki landafrøðiligt stríð!?

– *av bók, ið snýr seg um landafrøði*

Tað kann bert vera ein orsök til, at tað stendst málstríð av einum føroyskum atlassi. Tað er tá tann eini parturin er vaksin upp við donskum atlassi, og heldur tað tiskil vera tað mest natúrliga, og eru broyt-ingar til føroyskt bert ein irriterandi provokatión móti tí etableraða og upprunaliga atlassinum – altso tað danska, sjálvsagt.

Eyðun borgar fyri góðsku

Mangan havi eg lisið tað, ið Eyðun á Borg skrivar, og haldi eg hann vera heldur víðgongdan við hvørt. Hínvegin haldi eg eisini, at hann er skemtiligur og beinrakin. Hvat so um hann kanska tekur rívan til við hvørt, ella ofta, tað gjørdu reyðsokkarnir eisini, og tað eydnaðist teimum heilt væl at seta gongd á kvinnurørsluna til frama fyri líkarætt. Onkuntíð er neyðugt við hvøssum meiningum og orðum. Eyðun og onnur við honum stríða eitt ótakksamt og neyðugt stríð. Tað var ikki lagaligheit og sómi, ið vann okkum føroyskt mál í kirkju og skúla, ella føroyskt flagg á sinni. Hvar aðrastaðni í heiminum hoyra fólk um egið mál, tað, sum vit gera her? Dømi: ”doyð sum tú ert føroyskur”, ”steiki hatta ljóðaði føroyskt”. Bara føroyingar halda, at vit kunnu ljóða ov føroysk. Vit eru løgin!

Søgulig orð vs orð í dagligari talu

Hvørt tað er rætt at nýta orð ella heiti úr eldri søgu er ein sera trupul spurningur. Hvør sigur t.d. Burgundar-hólmur fyri Bornholm (vit kundu skriva ”Bornhólmur”, um tað skal vera føroyskt). Eg havi ongantíð hoyrt ”Burgundarhólm” verið nýtt í teimum samtalum, eg havi havt, og eg havi hoyrt heilt nógv fólk siga Bornholm og ongantíð hitt heiti. So hví velja eitt heiti, sum ikki er livandi millum fólk? Vit siga jú heldur ikki Miklagarður um Istanbul, tí ”Miklagarður” hoyrir eldri søgu til, og er ikki longur livandi millum fólk.

Keyp tvey atlas!

Hví gera eitt ”føroyskt” atlas, um tað ikki má vera á føroyskum einans? Um neyðugt, skriva upprunaheiti (við q, w, z, x, c) í klombrum eftir føroyska heiti. Um tað ikki er til at halda út, so keyp eitt atlas aftrat á enskum, týskum ella donskum. Eg havi eitt framúr-skarandi atlas frá ”The Times” og tað føroyska. Tað føroyska atlassið gevur mær ”tað føroyska”, sum eg ynski mær, meðan tað enska gevur mær alt annað. Hvør er trupuleikin? Gev okkum eitt føroyskt atlas, alt annað er meningsleyst.

Við landafrøðisligari kvøðu og vón um vanligt vit og skil

Maud Wang Hansen

Forkvinna

Føroya Pedagogfelag

Er tað forsvarligt, at Arbeidseftirlitið verður skert við fleiri ársverkum?

Arbeidseftirlitið hevur eftirlit við trygdini á øllum almennum stovnum, har-undir á øllum barnagørðum, spæliplássum, sambýlum, verkstøðum og stovnum, har limirnir í Føroya Pedagog-felag arbeiða.

Trygdin er tað týðningar-mesta á einum arbeiðsplássi. Trygdarskeið verða gjörd til tess, at leiðslur og trygdar-umboð vita, hvat teirra ábyrgd er, tá talan er um

trygdarviðurskiftini á arbeiðsplássinum. Eitt er tað fysiska arbeiðsumhvørvið, eitt annað er tað sálarliga arbeiðsumhvørvið. Tað er ábyrgdin hjá trygdarum-boðum at virka fyri, at tað er trygt og gott at vera á einum arbeiðsplássi. Fyri at kunna røkja uppgáurnar sum trygdarumboð til fulnar er neyðugt við tøttum samskifti við myndugleikarnar, t.e. Arbeidseftirlitið.

Sálarliga arbeiðsum-hvørvið er avgerandi fyri, hvussu fólk trívast á einum arbeiðsplássi, og tað er ein stór ábyrgd at hava at tryggja, at hesi viðurskifti eru góð. Serliga er tað trupult í løtuni, har nógv starvsfólk eru sett niður í tíð, fólk eru uppsøgd, og eingir pengar eru til avloysarar, tá starvsfólk eru sjúk ella burtur frá arbeiði. Tað merkir, at færri fólk skulu náa tað, sum fleiri

áttu at gjørt, og tað sigur seg sjálvt, at hetta gongur út yvir trygdina. Arbeidstrýstið er stórt og tænaustøðið høgt, og trygdin eigur eisini at fylgja við.

Fatanin av arbeiðsumstøð-unum hjá Arbeidseftirlitinum er, at tey ikki í nóg stóran mun hava orku til at røkja allar uppgávur við núverandi normering. Hetta er ikki ein kritikkur av tí arbeiði, sum verður gjørt, men heldur ein

staðfesting av, at hetta er eitt komplekst og umfatandi arbeiðsøki. Alt ov ofta síggja vit fyribilsgóðkenningar, og tað tekur tíð at fáa tær endaligu góðkenningarnar upp á pláss. Samstundis er tað er langt ímillum skeiðini fyri trygdarumboð og leiðslur. Soppavøkstur hoyra vit ofta um á arbeiðsplássum, og er tað neyðugt, at tilíkar staðfestingar verða tiknar í størsta álvara. Hetta er bæði

tíðarkrevjandi og torført at hava við at gera.

Hvussu hevur landsstýris-maðurin hugsað sær, at alt hetta blívur betri við færri starvsfólkum? Hvør tekur nú ábyrgdina av trygdini á okkara arbeiðsplássum? Út frá hesum má spurnartekin setast við avgerðina hjá Fø-roya Løgtingi og ætlan lands-stýrismansins um at niður-raðfesta arbeidseftirlitið!